

ÖZDEYİŞLER DİZİNİ

(Cilt I ve II)

Kemal Gözler, *Anayasa Hukukununun Genel Teorisi*, Bursa, Ekin Yayınevi, 2011, 2 Cilt
(32+973; 32+1040 s.) (www.anayasa.gen.tr/ahgt.htm)

Açıklama: Özdeyişlerin sonundaki Roma rakamları cilt sayısına, Arap rakamları ise o ciltteki sayfa numarasına işaret etmektedir. Örneğin "I: 312", söz konusu özdeyişin kitabın birinci cildinin 312'nci sayfasında geçtiği anlamına gelir.

Abrogata lege abrogante non revivescit lex abrogata: İlga eden kanunu ilga etmek, ilga edilmiş kanuna tekrar hayat vermez, I: 312

Animus hominis est anima scripti: İnsanın niyeti, yazının ruhudur, I: 232

Argumentum a simili valet in lege: Kıyas yoluyla yapılan çıkarsama hukukta geçerlidir, I: 291

Audit alterem partem: Diğer tarafı da dinle, II: 432

Barika-ı hakikat müsdeme-i efkardan çıkar, II: 432

Bellum omnium contra omnes: herkesin herkesle savaşı, I: 394

Benignius leges interpretaendae sunt, quo voluntas earum conservetur: Kanunlar, onların amaçlarını koruyacak şekilde yorumlanmalıdır, I: 232

Beraet-i zimmet asıldır, I: 298

Bir şeyi zikir ile tahsis etmek, maadasına münafî olmaz, I: 283

Bizzat ihkak-ı hak memnudur, II: 561

Bundesrecht bricht Landesrecht: Federal hukuk, eyalet hukukundan üstündür, I: 513

Chose jugée a force de vérité legale: Hükmedilen şey (res iudicata), kanunî hakikat gücüne sahiptir, II: 447

Dans le cadre de la décontcentration, c'est toujours le même marteau qui frappe, mais on a raccourci le manche: Adem-i temerküz durumunda vuran çekiç aynıdır; ama sapı kısaltılmıştır, I: 481

Davacı yoksa, dava da yoktur, II: 426

Davasız yargılama olmaz, II: 422

De minimis non curat praetor: Küçük şeyler hakime götürülemez, II: 622

Delegata potestas non potest delegari: Devredilmiş yetki, devredilemez, I: 305

Delegatus non potest delegare: Yetki almış kişi, bir başkasına yetki veremez, I: 305

Derativa potestas non potest esse major primitiva: Türemiş yetki asli yetkiden daha büyük olamaz, I: 306

Devlet ebedmüddettir, I: 380

Dissolution sur dissolution ne vaut pas: Fesih üzerine fesih olmaz, II: 119, 122, 127
Eğer Tanrılardan oluşmuş bir halk olsaydı, kendisini demokratik olarak yönetirlerdi.

Böylesine olgun bir yönetim insanların harcı değil - Rousseau, I: 656

- Ejus est interpretari cujus est condere*: Kanunu koyan onu yorumlamaya da yetkilidir, I: 227
- Error communis facit ius*: Ortak hata hukuk yaratır, I: 31
- Etat, c'est moi*: Ben devletim, I: 376
- Exceptiones sunt strictissimae interpretationis*: İstisnalar dar yorumlanır, I: 221, 275, 278
- Expressio unius est exclusio alterius*: Bir şeyi zikretmek, diğerini dışlamaktır, I: 280, 281, 282, 294
- Expressio unius est exclusio alterius*: Bir şeyi zikretmek, diğerini dışlamaktır, II: 537
- Expressio unius non est exclusio alterius*: Bir şeyin zikredilmesi, diğerinin dışlanması demek değildir, I: 283
- Federal law shall override Land law*: Federal hukuk, eyalet hukukundan önce gelir, I: 513
- Galat-1 meşhur fasih-i mehcurdan evlâdır, I: 31
- Generale dictum generaliter est interpretandum*: Genel ifade, genel olarak yorumlanır, I: 274
- Generalia verba sunt generaliter intelligentia*: Genel kelimeler, genel anlamda anlaşılmalıdır, I: 274, 275
- Generalis clausula non porrigitur ad ea quae antea specialiter sunt comprehensa*: Genel hüküm, önceden özel olarak öngörülmüş şeyleri sona erdirmez, I: 312
- Generalis regula generaliter est intelligenda*: Bir genel hüküm, genel anlamda anlaşılmalıdır, I: 273
- Government of the people, by the people, for the people*: Halkın, halk tarafından, halk için yönetimi, I: 634
- Herkes berî'ü'z-zimme olarak tevellüd eder, I: 298
- Homo homini lupus*: İnsan insanın kurdudur, I: 394
- În claris non fit interpretatio*: Açıklık durumunda yorum yapılmaz, I: 264
- În dubiis, non præsimitur pro potentia*: Tereddüt halinde yetki lehine karine yoktur, I: 300
- Înclusionem unius fit exclusio alterius*, 2890: Bir şeyi dahil etmek, diğerlerini hariç tutmak demektir, I: 294
- Înterpretatio cessat in claris*: Açıklık durumunda yorum yapılmaz, 237, 264, I: 266
- Je m'en vais, mais l'État demeurera toujours*: Ben gidiyorum, ama devlet her zaman için baki kalacak, I: 380
- Judex bonus nihil ex arbitrio suo faciat, nec propositione domesticae voluntatis, sed juxta legis et jura pronunciet*: İyi bir hakim kendi kanısına ve özel isteklerine göre değil, kanuna göre karar vermelidir, I: 261
- Judex est lex loquens*: Hakim konuşan kanundur, I: 261
- Judex non de legibus, sed secundum leges debet judicare*: Hâkim, kanunu yargılamalı, kanuna göre yargılama yapmalıdır, I: 261
- Judicis est jus dicere, non dare*: Hakim, kanunu söyler; kanun yapmaz, I: 261
- Kral bir bakanı öldürürse bundan Başbakan sorumludur. Eğer Başbakanı öldürürse, kimse sorumlu değildir, I: 473
- L'Etat, c'est moi*: Ben devletim, I: 376

- L'interprétation est la forme intellectuelle de la désobéissance*: Yorum itaatsizliğin entelektüel bir biçimidir, I: 263
- La centralisation est une épée dont la poignée est dans la capitale et la pointe dans la rest de l'État*: Merkezîyet, sapı başkentte, ucu devletin geri kalan kısmında olan bir kılıçtır, I: 480
- La liberté consiste à pouvoir faire tout ce qui ne nuit pas à autrui*: Hürriyet, başkasına zarar vermeyen her şeyi yapma iktidarındır, II: 502
- La personne du Roi est inviolable; ses ministres sont responsables*: Kralın şahsı dokunulmaz, bakanları ise sorumludur, II: 78
- Le droit fédéral prime le droit cantonal qui lui est contraire*: Federal hukuk, kendisine alykırı olan kanto hukukundan üstündür, I: 514
- Le droit fédéral prime le droit cantonal qui lui est contraire*: Federal hukuk, kendisine aykırı olan kantonal hukuktan üstündür, I: 514
- Le Roi est mort, vive le Roi*: Kral öldü, yaşasın kral, I: 460
- Le roi ne meurt pas en France*: Fransa'da kral ölmez, I: 460
- Le roi ne peut mal faire*: Kral hata yapmaz, kral kötülük yapmaz, II: 106, 83
- Le roi règne, mais ne gouverne pas - Thiers*: Kral saltanat sürer, ama yönetmez, 464, I: 603
- Le Roy s'avisera*: Kral düşünecek, I: 837
- Le Roy/ la Reyne le veult*: Kral/Kraliçe onu istiyor, I: 837
- Le Roy/La Reyne remercie ses bons sujets, accepte leur benevolence et ainsi le veult*, I: 837
- Le trône n'est pas un fauteuil vide*: Taht boş bir koltuk değildir - Guizot, I: 603
- Lege non distinguente non nobis est distinguere*: Kanunun ayırım yapmadığı yerde, bizim de ayırım yapmamamız gerekir, I: 274
- Les juges... ne sont que la bouche qui prononce les paroles de la loi*: hakimler, kanunun sözlerini telaffuz eden birer ağızdan başka bir şey değildirlir - Montesquieu, I: 263
- Lex posterior derogat legi priori*: Sonraki kanun önceki kanunu ilga eder, I: 221, 309
- Lex specialis derogat legi generali*: Özel kanun genel kanunları ilga eder, I: 309
- Lex superior derogat legi inferiori*: Üst kanun alt kanunları ilga eder, I: 308
- Loser loses all*: Kaybeden de her şeyi kaybetmektedir, I: 584, 612
- Maledicta est expositio quae corrumpit textum*: Metni ifsad eden yoruma lanet olsun, I: 266
- Müstesna, müstesna minhin lâfzile olunca ondan ekal olmalıdır, I: 270
- Ne bis in idem*: Bir kişi uynı suçtan dolayı iki defa yargılanamaz, aynı olay, ikinci bir davaya konu olamaz, II: 447, 822
- Necessitas non habet legem*: Zaruretin kanunu yoktur, II: 386
- Nemo aliquam partem recte intelligere potest antequam totum perlegit*: Kimse, bütünü okumadan, bir parçayı doğru olarak anlayamaz, I: 234
- Nemo debet esse iudex in propria causa*: Kimse kendisini ilgilendiren bir işte hakim olamaz, II: 452, 461, 719
- Nemo iudex in sua causa*: Kimse kendi davasında hâkim olamaz, I: 156, 719
- Nemo praesumitur donare*: Bir şeyin verildiği yolunda karine yoktur, I: 299

- No representation without taxation*: Vergisiz temsil olmaz, I: 703
- No taxation without representation*: Temsilsiz vergi olmaz, I: 703, 746, 874
- Non de legibus, sed secundum leges iudicandum est*: Kanun üzerinde değil, kanun uyarınca hüküm verilmelidir, I: 261
- Non est interpretatio, sed divinatio, quae recedit a litera. Cum receditur a litera, iudex transit in legislatorum*: Sözdən uzaklaşan yorum, yorum değil; kehanettir. Hakim sözdən uzaklaşırsa, kanun koyucu haline gelir, I: 266
- Non est potestas nisi a Deo*: Tanrıdan gelmeyen bir iktidar yoktur, I: 441
- Nul n'est censé ignorer la loi* ilkesi: Kanunu bilmemek mazeret sayılmaz, I: 850
- Nulla crimen et poena sine lege*: Kanunsuz suç ve ceza olmaz, I: 303; II: 100, 101, 173, 506
- Nullum crimen sine lege*: Kanunsuz suç olmaz, I: 296
- Nullum tempus occurrit regi*: Krala karşı süre işlemez, II: 107
- Nullum tributum sine lege*: Kanunsuz vergi olmaz, I: 296
- Omne totum est maius sua parte*: Her bütün kendi parçasından büyüktür, I: 307
- Omnis potestas a Deo, per populum*: Bütün iktidarlar, Tanrıdan halk aracılığıyla gelir, I: 442
- Omnis potestas a Deo, sed per populum*: Bütün iktidarlar Tanrıdan gelir, ama halk aracılığıyla, II: 497
- Omnis potestas a Deo*: Bütün iktidarlar Tanrıdan gelir, I: 441, II: 496
- On peut gouverner de loin mais on n'administre bien que de près*: Uzaktan hükmedilir; ama ancak yakından idare edilir, I: 479
- One man, one vote*: Bir kişi, bir oy, I: 706
- Pas de pouvoir réglementaire sans texte*: Kanunsuz düzenleme yetkisi olmaz, II: 360
- Positio unius non est exclusio alterius*: Bir şeyin belirtilmesi, diğer şeylerin hariç tutulduğu anlamına gelmez, 283, I: 296
- Potestas stricte interpretatur*: Yetkiler dar yorumlanır, I: 300
- Powers are narrow, rights broad*: Yetkiler dar, haklar geniş, I: 301; II: 506
- Protectio trahit subjectionem et subjectio protectionem*: Koruma sadakati, sadakat korumayı doğurur, I: 414
- Quamdiu se bene gesserint*: (Hâkimler) doğru bir şekilde davrandıkları sürece görev kalır, II: 467
- Quand on est en désaccord, on ferme sa gueule ou s'en va*: Ya çenesini kapar, ya çekip gider, II: 263
- Quando verba et mens congruunt, non est interpretationi locus*: Kelime ve niyet uyduğu zaman, yoruma yer yoktur, I: 264
- Qui dicit de uno negat de altero*: Bir şeyi kabul eden, diğerini inkar ediyor demektir, 280, I: 294
- Qui facit per alium facit per se*: Başkası aracılığıyla yapan, kendisi yapmış olur, II: 106
- Qui potest maius, potest minus*: Çoğu yapmaya yetkili olanın azı da yapmaya yetkilidir, I: 307
- Qui potest majus, potest et minus eodem sub respectu*: Çoğu yapmaya yetkili olan, azı da yapmaya da yetkilidir, I: 307

- Qui potest majus, potest etiam minus*: Çoğu yapmaya yetkili olan azı yapmaya da yetkilidir, I: 307
- Qui potest plus, potest minus*: Çoğu yapmaya yetkili olanın azı da yapmaya yetkilidir, I: 297, II, 174
- Quia aliquis non debet esse judex in propria causa*: Kimse kendi davasında hakim olamaz, II: 701
- Quod potest facere majus potest etiam minus*: Çoğu yapmaya yetkili olan, azı yapmaya da yetkilidir, I: 307
- Quotiens dubia interpretatio libertatis est, secundum libertatem respondendum erit*: Hürriyete ilişkin yorumda tereddüt varsa, hürriyet lehine karar verilir, I: 302
- Redde Caesari quae sunt Caesaris, et quae sunt Dei Deo*: Sezar'ın hakkını Sezar'a, Tanrının hakkını Tanrıya veriniz, II: 494
- Res inter alios judicata aliis neque nocere neque prodesse potest*: Tarafların arasında olan şeyin başkalarına ne yararı, ne de zararı vardır, II: 448
- Res judicata facit ex albo nigrum, ex nigro album, ex curvo rectum, ex recto curvum*: Res iudicata, beyazı siyah, siyahı beyaz; eğriyi doğru, doğruyu eğri yapar, II: 447
- Res judicata pro veritate accipitur*: Res iudicata, hakikat olarak kabul edilir, II: 447
- Roi ne meurt pas en France*: Frda Kral ölmez, II: 50
- Sarahat karşısında delalete itibar yoktur, I: 265
- Sarâhat, delâletten akvadır, I: 265
- Scripture must interpret itself*: Kitab-ı Mukaddes kendi kendini yorumlamalıdır, I: 238
- Sensus verborum est anima legis*: Kelimelerin anlamı, kanunların ruhudur, I: 266
- Sıfat-ı arızada aslolan ademdir, I: 298
- Si veut le roi, si veut la loi*: Kral isterse, kanun da ister, I: 555
- Silent enim leges inter arma*: Savaş zamanında kanunlar susar, II: 386
- Soit fait comme il est désiré*, I: 837
- Tasrih mukabelesinde delalete itibar yoktur, 237, I: 265
- The Crown is not bound by statute save by express words or necessary implication*: Taç, sarahaten veya zımnen öngörülmedikçe kanun ile bağlı değildir, I: 474; II: 107
- The enumeration in the Constitution, of certain rights, shall not be construed to deny or disparage others retained by the people*: Bazı hakların Anayasada sayılması, halkın sahip olduğu diğer hakların kaldırıldığı veya sınırlandırıldığı şeklinde anlaşılabilir, II: 524
- The King can do no wrong*: Kral fenalık yapmaz, Kral haksızlık yapmaz, Kral hata yapmaz; kural kusur işlemez, I: 114, 377, 473; II: 83, 106
- The King cannot act alone*: Kral tek başına işlem yapamaz, II: 209
- The King is a name of continuance*: Kral bir devamlılık ismidir, I: 460; II: 50
- The King is a preferred creditor*: Kral rüçhan hakkına sahip olacaktır, I: 474; II: 107
- The King is never an infant*: Kral hiçbir zaman küçük değildir, I: 461, II: 50
- The king is the fountain of justice*: Kral adaletin kaynağıdır, II: 106, 174
- The King never dies*: Kral hiçbir zaman ölmez, I: 460; II: 50

Time does not run against the King: Krala karşı zamanışımlı işlemez, II: 107

Tout ce que la loi ne défend pas est permis: Kanunun yasaklamadığı her şey serbesttir, I: 303

Tout ce qui n'est pas défendu par la loi ne peut être empêché, et nul ne peut être contraint à faire ce qu'elle n'ordonne pas: Kanunun yasaklamadığı bir şey engellenemez ve kimse kanunun emretmediği bir şeyi yapmaya zorlanamaz, II: 506

Toute justice émane du roi: Bütün adalet kraldan gelir, I: 555; II: 174, 196

Ubi eadem est ratio legis, ibi eadem est legis dispositio: Kanunun sebebi aynı ise, hüküm de aynıdır, I: 292

Ubi eadem est ratio, eadem est lex: Sebep aynı ise, kanun da aynıdır, I: 292

Ubi eadem ratio, ibi idem lex: Sebebin aynı olduğu yerde kanun da aynıdır, I: 292

Ubi lex non distinguit neque interpretis est distinguere: Kanunun ayrıma gitmediği yerde, yorumcu da ayırım yapamaz, I: 274

Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus: Kanunun ayırım yapmadığı yerde, bizim de ayırım yapmamamız gerekir, I: 275

Ubi lex voluit dixit, ubi noluit tacuit: Kanun istediği zaman söyler; istemediği zaman ise susar, I: 272, 280

Unius positio non est alterius exclusio: Bir şeyin belirtilmesi, diğer şeylerin hariç tutulduğu anlamına gelmez, I: 283

Unumquodque eodem modo quo colligatum est dissolvitur: Bir şey yapıldığı şekilde çözülür (yetki ve usûlde paralellik ilkesi), I: 306

Verba sunt indices animi: Kelimeler niyetlerin göstergesidir, I: 266

Verba volant, scripta manent: Söz uçar, yazı kalır, II: 436

Verbis standum ubi nulla ambiguitas: belirsizlik yoksa söz ayakta tutulmalıdır, I: 265

Verfassungsrecht vergeht, Verwaltungsrecht besteht: anayasa hukuku geçer; idare hukuku baki kalır, I: 75

Vicarius non habet vicarium: Vekil, vekil atayamaz, I: 305

Viperina est expositio quae corrodit viscera textus: Metnin içini kemiren yorum, zehirli yılandır, I: 266

Winner takes all: Kazanan her şeyi kazanır, I: 584, 612

Yedi hayır, bir evet; evetler kazandı - Lincoln, I: 572

Zahir olan sözlerin tefsire ihtiyacı yoktur, I: 265

Zaruretler memnu olan şeyleri mubah kılar, II: 386